

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента

Клінічний реабілітаційний менеджмент при кардіо-респіраторних
порушеннях

(назва освітнього компонента)

підготовки _____ **магістра** _____
(назва освітнього рівня)

спеціальності _____ **227 Терапія та реабілітація** _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____ **227.01 Фізична терапія** _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ **Фізична терапія** _____
(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Силабус освітнього компонента «Клінічний реабілітаційний менеджмент при кардіо-респіраторних порушеннях» підготовки «магістра», галузі знань — 22 Охорона здоров'я, спеціальності — 227 Терапія та реабілітація, спеціалізація - 227.01 Фізична терапія, освітньо-професійна програма – Фізична терапія

Розробник: Лавринюк Володимир Євгенович, кандидат мед. наук, доцент кафедри внутрішньої та сімейної медицини

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Андрійчук О.Я.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії
протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<i>22 Охорона здоров'я</i> <i>227 Терапія та реабілітація</i> <i>Фізична терапія</i> <i>магістр</i>	нормативна
		Рік підготовки: 1
		Семестр: 1
Кількість годин /кредитів 150/5		Лекції: 18 год.
ІНДЗ немає		Лабораторні: 36 год.
		Консультації: 10 год
		Самостійна робота: 86 год
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання - українська		

II. Інформація про науково-педагогічного працівника

Лавринюк Володимир Євгенович

кандидат мед. наук

доцент

доцент кафедри внутрішньої і сімейної медицини

0509071115, lavrinjuk.vladimir@vnu.edu.ua

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ:

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>.

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Освітній компонент спрямований на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема отримання теоретичних знань та напрацювання практичних навичок в кардіореабілітації. Обсяг освітнього компонента – 5 кредитів ЄКТС. Основні теми: Фізична терапія та ерготерапія при порушенні діяльності серцево-судинної системи: інфаркті міокарда; хронічних формах ішемічної хвороби серця та серцевій недостатності; аритмології; кардіохірургії, ураженнях периферичних артерій, основи електрокардіографії.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та екзамену. Базовий рівень підготовки фізичного терапевта досягається успішним завершенням відповідної освітньої програми другого (магістерського) рівня, метою якої є формування фізичного терапевта як компетентного та самостійного практика.

2. Пререквізити: клінічний реабілітаційний менеджмент в геріатрії; моделі надання реабілітаційних послуг (на основі МКФ).

Постреквізити: клінічна практика з фізичної терапії при кардіо-респіраторних порушеннях; підготовка до ЄДКІ.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення освітнього компонента є процес формування у здобувачів знань по кардіореабілітації, закладання основ розуміння етіології, патогенезу, клінічних проявів і можливих напрямів корекції захворювань серцево-судинної системи, набуття майбутніми спеціалістами – фізичними терапевтами практичних навичок та умінь, які дозволять організувати та провести реабілітаційні заходи при кардіологічних нозологіях.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Клінічний реабілітаційний менеджмент при кардіо-респіраторних порушеннях» є:

- поглибити та закріпити теоретичні знання здобувачів освіти у питаннях дисфункції кардіо-респіраторної системи;
- поглибити та закріпити наукові уявлення про етіологію, патогенез, клінічні прояви захворювань кардіо-респіраторної системи,
- поглибити та закріпити наукові уявлення з основ діагностики кардіологічних захворювань,
- вказати на можливості фізичної реабілітації кардіонозологій,
- навчити організувати систему реабілітаційних заходів при кардіо-респіраторних порушеннях,
- вміти критично оцінювати медичну інформацію з позицій доказової медицини.

4. Результати навчання (компетентності).

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні: володіти такими **компетентностями**:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 04. Здатність виявляти та вирішувати проблеми.

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 06. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 07. Здатність працювати автономно.

Фахові компетентності спеціальності

ФК 01. Здатність визначати проблеми фізичної, когнітивної, психоемоційної, духовної сфер, обмеження заняттєвої участі пацієнта відповідно до Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ).

ФК 02. Здатність клінічно мислити, планувати терапію, застосовувати науково обґрунтовані засоби та методи доказової практики (Evidence-based practice), аналізувати та інтерпретувати результати, вносити корективи до розробленої програми фізичної терапії або ерготерапії чи компонентів індивідуального реабілітаційного плану.

ФК 03. Здатність ефективно спілкуватися з пацієнтом/клієнтом, його родиною й опікунами, формувати розуміння власних потреб пацієнта та шукати шляхи їх реалізації, розробляти та впроваджувати домашню програму терапії.

ФК 04. Здатність до роботи у реабілітаційній команді та міжособистісної взаємодії з представниками інших професійних груп різного рівня.

Фахові компетентності спеціалізації 227.01 Фізична терапія

ФКфт 01. Здатність розуміти клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта/клієнта, перебіг захворювання і тактику лікування.

ФКфт 02. Здатність обстежувати осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією за допомогою стандартизованих та нестандартизованих інструментів оцінювання, визначати фізичний розвиток та фізичний стан.

ФКфт 03. Здатність прогнозувати результати фізичної терапії, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуального реабілітаційного плану, які стосуються фізичної терапії.

ФКфт 04. Здатність проводити фізичну терапію осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.

ФКфт 05. Здатність планувати та контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта/клієнта та цілям фізичної терапії.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРфт 02. Уміти вибирати і аналізувати інформацію про стан пацієнта.

ПРфт 03. Проводити фізичну терапію пацієнтів/клієнтів різного віку зі складними патологічними процесами та порушеннями.

ПРфт 05. Проводити опитування (суб'єктивне обстеження) пацієнта/клієнта для визначення порушень функції, активності та участі.

ПРфт 06. Визначати рівень психомоторного та фізичного розвитку людини, її фізичний стан, виконувати об'єктивне обстеження пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп та при складній прогресуючій і мультисистемній патології, використовуючи відповідний інструментарій.

ПРфт 07. Спілкуватися з пацієнтом/клієнтом для визначення його потреб та очікувань щодо його рухової активності та результатів фізичної терапії.

ПРфт 08. Прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп та при складній прогресуючій та мультисистемній патології.

ПРфт 09. Встановлювати цілі втручання.

ПРфт 10. Створювати (планувати) програму фізичної терапії окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану.

ПРфт 11. Реалізовувати програми фізичної терапії окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану відповідно до наявних ресурсів і оточення.

ПРфт 12. Здійснювати етапний, поточний та оперативний контроль стану пацієнта/клієнта, аналізувати результати виконання програми фізичної терапії.

ПРфт 13. Коректувати хід виконання програми фізичної терапії на основі аналізу запланованих та досягнутих результатів.

ПРфт 16. Планувати та здійснювати власний професійний розвиток, планувати та оцінювати професійний розвиток колективу.

ПРфт 18. Дотримуватись основних юридичних та етичних вимог, провадити діяльність зі згоди пацієнта/клієнта.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю \ бали
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Лаб.	Сам.	Конс.	
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Фізична терапія в кардіології						
Тема 1.1. Ішемічна хвороба серця	23	4	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 1.2. Інфаркт міокарду	21	2	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 1.3. Серцева недостатність	21	2	2	12	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 1.4. Артеріальна гіпертензія	21	2	2	14	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР

						РМГ, ІРС /5
1.5 Вроджені та набуті вади серця	11	4	2	2	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
			2			ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 1.5. Інші кардіологічні захворювання	13	0	2	10	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
						ДС, ТР РМГ, ІРС /5
						ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Разом за змістовим модулем 1	110	14	28	62	6	5
Тема 2.1. Дихальна недостатність	6		2	4		ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 2.2. Хронічне обструктивне захворювання легень	8	2	2	4		ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 2.3. Бронхіальна астма	8		2	4	2	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 2.4. Пневмонія	8	2		6		ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Тема 2.5. Легенева гіпертензія	10		2	6	2	ДС, ТР РМГ, ІРС /5
Разом за змістовим модулем 2	40	4	8	24	4	5
Разом поточний контроль						120
Екзамен						80
Всього годин \ балів	150	18	36	86	10	200

Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, ІРС – індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача передбачає підготовку до практичних занять, теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не увійшли до практичного курсу, або ж були розглянуті коротко (перелік поданий нижче). Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру лабораторних занять та оцінюються в процесі поточного контролю на лабораторних заняттях та на підсумкових контрольних роботах під час вивчення відповідних тем.

Особливості програм фізичної реабілітації при інших кардіологічних захворюваннях. Міокардит. Метаболічні кардіоміопатії. Гіпертрофічна кардіоміопатія.. «Опероване серце». Фібриляція передсердь. Брадіаритмії та блокади серця. Патологія аорти. Дієтичні рекомендації. Фізіотерапевтичні заходи. Особливості санаторно-курортної реабілітації. Психологічні аспекти реабілітації.

Особливості програм фізичної реабілітації при інших пульмонологічних захворюваннях. Туберкульоз. Плеврит. Бронхоектатична хвороба. Дифузні захворювання легень. Легеневе серце.

Особливості програм фізичної реабілітації в ангіології. Периферичний атеросклероз. Варикозна хвороба.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика науково-педагогічного працівника щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, порядності та толерантності.

Вивчення освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті. Середовище під час проведення занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти не повинні спізнюватися на заняття, дотримуватися правил техніки безпеки, мати засоби індивідуального захисту та спецодяг.

До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note), зареєструватись на [платформі](#) дистанційного навчання ВНУ імені Лесі Українки для проходження тестування та роботу з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на

запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Також здобувачі вищої освіти мають право на зарахування певної кількості балів, відповідно до [Положення](#) про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання освітнього компоненту відбувається відповідно до [Положення](#) про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика академічної доброчесності регламентується чинними законодавчими актами України та внутрішніми документами університету: [Кодексом](#) академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки та [Положенням](#) про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників ВНУ імені Лесі Українки які встановлюють загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечують дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. У разі пропуску заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі за графіком відпрацювання згідно з [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

У разі порушення дедлайнів виконання завдань, без поважних причин, робота може оцінюватися на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Організація та порядок проведення підсумкового контролю відбувається у відповідності до [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Терміни проведення підсумкового контролю, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів підсумкового контролю.

Повторне складання підсумкового контролю допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Застосування теоретичних знань про епідеміологію нозологічних форм захворювань серцево-судинної системи.

Знання основних механізмів розвитку кардіологічної патології.

Аналіз клінічних форм та ознак основних захворювань серцево-судинної систем завдяки: етіології та патогенезу захворювань серцево-судинної систем, клінічних форм та ознак захворювань, сучасних підходів до профілактики та лікування кардіологічних нозологій.

Уміти визначати клінічний діагноз хворого.

Уміти охарактеризувати поняття про основні захворювання серцево-судинної системи.

Уміти розкривати етіопатогенетичні механізми основних кардіологічних захворювань.

Уміти класифікувати основні захворювання серцево-судинної системи.

Уміти оцінювати стан хворого.

Уміти надавати рекомендації з первинної та вторинної профілактики захворювань.

Уміти складати програми реабілітації кардіологічних пацієнтів.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси.

Основна література

1. Knuuti J, Wijns W, Saraste A, Capodanno D, Barbato E, Funck-Brentano C, Prescott E, Storey RF, Deaton C, Cuisset T, Agewall S, Dickstein K, Edvardsen T, Escaned J, Gersh BJ, Svitil P, Gilard M, Hasdai D, Hatala R, Mahfoud F, Masip J, Muneretto C, Valgimigli M, Achenbach S, Bax JJ. (2020). ESC Scientific Document Group. 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes. Eur Heart J. 41:407-477
2. McDonagh TA, Metra M, Adamo M, Gardner RS, Baumbach A, Bohm M, et al. (2021) ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. Eur Heart J. 42:3599–3726.
3. Pelliccia A, Sharma S, Gati S, Back M, Borjesson M, Caselli S, La Gerche A, Niebauer J, Pressler A, Schmied CM, Serratos L, Halle M, Van Buuren F, Borjesson M, Carre F, Panhuyzen-Goedkoop NM, Heidbuchel H, Olivetto I, Corrado D, Sinagra G. (2020). ESC Guidelines on sports cardiology and exercise in patients with cardiovascular disease. European Heart Journal. 00:180.
4. Williams B, Mancia G, Spiering W, Agabiti Rosei E, Azizi M, Burnier M, Clement DL, Coca A, de Simone G, Dominiczak A, Kahan T, Mahfoud F, Redon J, Ruilope L, Zanchetti A, Kerins M, Kjeldsen SE, Kreutz R, Laurent S, Lip GYH, McManus R, Narkiewicz K, Ruschitzka F, Schmieder RE, Shlyakhto E, Tsioufis C, Aboyans V, Desormais I. (2018). ESC Scientific Document

- Group. 2018 ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension. Eur Heart J. 39:3021-3104.
5. Григус І.М. Фізична реабілітація в пульмонології: навчальний посібник – Рівне, 2018. – 258с.
 6. Лавринюк В.Є. Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем: конспект лекцій. Луцьк, 2022. 57 с.
 7. Лавринюк В.Є. Обстеження, методи оцінки та контролю при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем: методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2022. 46 с.
 8. Швед М.І., Левицька Л.В. Сучасні технології та методи кардіореабілітації . – Київ, 2018. – 144с.

Додаткова література

1. Вакуленко, Л.О. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підруч. для студентів І рівня вищ. освіти: галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спец. 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / Л. О. Вакуленко, В.В. Клапчук, Д.В. Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ: Укрмедкнига, 2019. 372 с.
2. Грейда Н.Б., Андрійчук О.Я., Лавринюк В.Є. Фізична терапія дітей при гострій пневмонії / Грейда Н.Б. // Вісник Прикарпатського університету - Вип. 31. - 2019. – С. 36 – 40.
3. Григус І.М., Брега Л.Б. Фізична терапія в кардіології: навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2018. 268 с.
4. Лавринюк В.Є. Фізична терапія та ерготерапія при дисфункціях кардіореспіраторної системи. Частина І. Серцево-судинні захворювання: методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2023. 62 с.
5. Лавринюк В.Є. Серцева недостатність: класифікація, діагностика, лікування та основи фізичної терапії: методичні рекомендації. Луцьк, 2024. 59 с.
6. Лавринюк В.Є., Пикалюк В.С., Грейда Н.Б., Лавринюк В.В. Патологія аорти та фізична активність. *Молодий вчений*. 2022. №1 (101). С.51-57. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-21>
7. Майструк М. І. Фізична реабілітація хворих на хронічне обструктивне захворювання легень : монографія / М. І. Майструк. - Рівне, 2018. - 340 с.
8. Методи обстеження в фізичній терапії, ерготерапії: навчальний посібник; уклад.: Цанько І. І., Антонова-Рафі Ю. В., Куріло С. М., Данько Д. І. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 162 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/55675>.
9. Порада А.М., Солодовник О.В., Прокопчук Н.Є. Основи фізичної реабілітації. К.: Медицина, 2008. 246 с.
10. Рекомендації Української асоціації кардіологів з профілактики та лікування хронічної серцевої недостатності (2023р).

11. Фізична реабілітація спортивна медицина: підручник для студентів і лікарів; за заг. ред. В.М. Сокрута. Краматорськ, 2019. 480 с.
12. Фізична терапія при захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем. Клінічна практика: організація, проходження та захист звіту». Навчальний посібник; уклад.: Худецький І. Ю., Антонова-Рафі Ю. В., Мельник Г. В. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 136 с.
<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/55491>.
13. Швед М.І., Левицька Л.В. Сучасні технології відновного лікування хворих із гострим коронарним синдромом. – Київ, 2018. – 176с.
14. Швесткова Ольга, Сладкова Петра та кол. Фізична терапія: Підручник. Київ, Чеський центр у Києві, 2019. 272 с.
15. Юшковська О.Г. Система кардіологічної реабілітації в Україні з позицій фізичної та реабілітаційної медицини. *Одеський медичний журнал*. 2018. С. 58.
16. Cosentino F, Grant PJ, Aboyans V, Bailey CJ, Ceriello A, Delgado V, Federici M, Filippatos G, Grobbee DE, Hansen TB, Huikuri HV, Johansson I, Juni P, Lettino M, Marx N, Mellbin LG, Ostgren CJ, Rocca B, Roffi M, Sattar N, Seferovic PM, SousaUva M, Valensi P, Wheeler DC. (2020). ESC Scientific Document Group. 2019 ESC Guidelines on diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases developed in collaboration with the EASD. *Eur Heart J*. 41:255-323.
17. Global strategy for the diagnosis, management, and prevention of COPD (2023)
18. Lavryniuk V. Ye., Andriichuk O. Ya., Pykaliuk V. S., Hreida N. B., Andriichuk Ya. I. Physical activity in the primary prevention of cardiology diseases and certain cardiovascular risk factors from the position of evidence-based medicine. *Rehabilitation & Recreation*. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2023. №17. С.92-101. DOI <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2023.17.10>
19. Mach F, Baigent C, Catapano AL, Koskinas KC, Casula M, Badimon L, Chapman MJ, De Backer GG, Delgado V, Ference BA, Graham IM, Halliday A, Landmesser U, Mihaylova B, Pedersen TR, Riccardi G, Richter DJ, Sabatine MS, Taskinen MR, Tokgozoglu L, Wiklund O. (2020). ESC Scientific Document Group. 2019 ESC/EAS Guidelines for the management of dyslipidaemias: lipid modification to reduce cardiovascular risk. *Eur Heart J*. 41:111-188.
20. Visseren FLJ, Mach F, Smulders YM, Carballo D, Koskinas KC, Bäck M, Benetos A, Biffi A, Boavida JM, Capodanno D, Cosyns B, Crawford C, Davos CH, Desormais I, Di Angelantonio E, Franco OH, Halvorsen S, Hobbs FDR, Hollander M, Jankowska EA, Michal M, Sacco S, Sattar N, Tokgozoglu L, Tonstad S, Tsioufis KP, van Dis I, van Gelder IC, Wanner C, Williams B. (2021). ESC National Cardiac Societies; ESC Scientific Document Group. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. *Eur Heart J*. 7;42(34):3227-3337. doi: 10.1093/eurheartj/ehab484

Інтернет-ресурс

1. <http://www.booksmed.com>

2. <http://www.cochrane.org/>
3. <http://ukrcardio.org/>
4. <http://www.consilium-medicum.com.ua/cm/>
5. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/advanced>
6. <http://www.strazhesko.org.ua/advice>
7. <http://www.who.ch>
8. <http://www.nlm.nih.gov>
9. [http://healthgate.com,](http://healthgate.com)
10. <http://www.kfinder.com>
11. <http://php.silverplatter.com>
12. <http://www.accesspub.com>
13. <http://BioMedNet.com>
14. <http://www.healthweb.org>
15. <http://www.pslgroup.com>
16. <http://www.healthgate.com>
17. <http://www.mdconsult.com>
18. www.rmj.net
19. <http://www.riada.kiev.ua/>
20. <http://imedic.kiev.ua/lechebnyj-massazh>